

УДК 338.2:64.012

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2022-3.7>

Носирєв О.О.

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму і готельно-ресторанного бізнесу,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4089-3336>

СТРАТЕГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПОВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ ПРОМИСЛОВОСТІ: ГАЛУЗЕВИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

В статті визначено, що проблема підтримання ефективності промислової політики є однією з найважливіших не лише в Україні, а й у більшості країн світу. Наголошено на тому факті, що розбудова структурних і фундаментальних факторів повинна орієнтуватися на формування перспективних конкурентних переваг, заснованих на знаннях і технологіях, що дозволить змінити структуру національної економіки, здолавши її технологічну відсталість. Підкреслено, що машинобудування у промисловій політиці потребує особливої уваги з боку держави, оскільки ця галузь є потужним модератором розвитку всієї економіки країни, створює довгий економічний ланцюжок доданої вартості. Актуальною для впровадження є концепція smart-спеціалізації, яка має економічне підґрунтя з фокусом на регіони через виокремлення чинників, що можуть впливати на економічні, наукові, та технологічні спеціалізації в рамках регіональної політики або в рамках їхнього впливу на механізм продуктивності, конкурентоспроможності та економічного зростання.

Ключові слова: промисловість, стратегія повоєнного відновлення, інвестиційне забезпечення, інфраструктурна розбудова, регіональний розвиток.

STRATEGIC MECHANISMS OF POST-WAR INDUSTRY DEVELOPMENT: STRUCTURAL AND REGIONAL CONTEXT

Nosyriev Oleksandr

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

The problem of maintaining the effectiveness of industrial policy is one of the most important not only in Ukraine, but also in most countries of the world. It is emphasized that the development of structural and fundamental factors should focus on the formation of promising competitive advantages based on knowledge and technologies, which will allow changing the structure of the national economy, overcoming its technological backwardness. Such branches of industry as machine building, iron ore and metallurgical industry, chemical and pharmaceutical industry, as well as a modern and powerful military-industrial complex should become strategically important for the national economy in the post-war period. It is emphasized that mechanical engineering in industrial policy needs special attention from the state, as this branch is a powerful moderator of the development of the entire economy of the country, creates a long economic chain of added value. The concept of smart specialization is relevant for implementation, which has an economic basis with a focus on regions through the identification of factors that can influence economic, scientific, and technological specialization within the framework of regional policy or within the framework of their impact on the mechanism of productivity, competitiveness, and economic growth. The problems of Donetsk and Luhansk regions – a region that needs modernization based on an innovative development model, sustainable development of territorial communities, stimulation of entrepreneurial activity, and strengthening of interregional ties – are considered. The reconstruction program should also focus on the restoration of industrial production with the mass introduction of new technologies and provide for the use of special tools for the restoration and modernization of industry, as a key area for generating the flow of income and increasing the employment of the population. Also, for a country that is rebuilding after the war, it is important to monitor and control financial flows aimed at the development of industry, in order to avoid the concentration of funds in the hands of one corporation or firm that will only care about its own profits.

Keywords: industry, post-war recovery strategy, investment support, infrastructure development, regional development.

Постановка проблеми. Військові дії в Україні мали значний руйнівний вплив на промислові підприємства та промисловість в цілому. Особливо постраждали ті регіони, де промисловість була найбільш розвинута: Харківська, Запорізька, Дніпропетровська області, підконтрольні Україні частини Луганської та Донецької областей, зокрема Маріуполь та інші міста. Частина підприємств фізично знищені, інші сильно постраждали. Деякі з цих підприємств були високотехнологічними,

тому відновити їх з нуля буде вкрай важко. Тому стратегічно важливими для національної економіки в повоєнний період, поряд із сільським господарством, мають стати такі галузі промисловості, як машинобудування, залізорудна й металургійна промисловість, хімічна та фармацевтична промисловість, а також сучасний та потужний військово-промисловий комплекс.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання повоєнної розбудови економіки та промисловості наразі

перебуває у фокусі уваги провідних дослідників та аналітиків. Науковці С. Іщук та Л. Созанський [1] приділили увагу дослідженню методичних підходів до комплексного оцінювання функціонування промислового сектору економіки, а науковиця М. Скрипниченко [2] розглядала теоретичні основи макроекономічної оцінки та прогнозів повоєнного відновлення економіки України. Науковиця І. Спіфанова [3] сфокусувала увагу на теоретико-методологічних засадах оцінки ефективності використання основного капіталу машинобудівних підприємств, а дослідницею Л. Ситник [5] розглядалися особливості розвитку і напрями відродження старопромислових регіонів Східної України. Науковець Є. Редзюк [4] запропонував оптимальні підходи для розвитку вітчизняного підприємництва у воєнний і поствоєнний періоди, а М. Мельникова [6] приділила увагу питанням промислового симбіозу в умовах повоєнного відновлення економіки міст. Дослідники О. Попов та С. Мехович [7; 13] й В. Фадеєв [13] досліджували особливості управління впровадженням регіональних інноваційних перетворень та механізм застосування технологічного реінжинірингу виробничої інфраструктури промислових підприємств. Фокусом своєї уваги Н. Мартинович та П. Лешенко [8] обрали методичне забезпечення розбудови територій пріоритетного розвитку, а Л. Кузнецова [11] досліджувала траєкторії розвитку основних видів економічної діяльності України у повоєнний період. Також питання змін українського промислового сектору були у площині уваги аналітиків Д. Горюнова та Д. Шварца [10], А. Ткачука [12].

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка стратегічних механізмів повоєнної розбудови промисловості з урахуванням галузевого та регіонального контексту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Окрім динамічних чинників, на результати функціонування промисловості значний (а в деяких випадках й визначальний) вплив справляють відносно сталі чинники, серед яких передусім варто виділити масштаби виробничої діяльності, достатність та ефективність розміщення капітальних інвестицій, інноваційність промислової продукції, продуктивність праці. Перелічені категорії є одночасно і чинниками, і результатами функціонування промислового сектору економіки. Результати аналізу кожної із цих категорій, а також комплексного оцінювання їх загалом формують базис для діагностики проблем і перспектив функціонування промисловості, а в підсумку – розроблення управлінських тактичних і стратегічних рішень щодо регулювання діяльності промислового сектору економіки на макро- і мезорівні в напрямі його цілеспрямованої реструктуризації [1].

Виокремлюють наступні основні напрями політики повоєнного відновлення, що сприятимуть зростанню інвестиційних потоків та зростанню економіки: розвиток ринкової економіки та фінансового ринку; залучення іноземних інвестицій; визначення пріоритетів для розвитку та спрямування внутрішніх інвестицій у перспективні галузі протягом тривалого часу; сприятлива податкова політика; розвиток науки й технологій [2].

Таблиця 1

Результати опитувань керівників підприємств щодо факторів впливу на інвестиції у промисловості, 2022–2023 рр.

	Код	2022 опитування у жовтні 2021 р.				2023 опитування у жовтні 20212 р.			
		попит	фінансові ресурси	технічні фактори	інші фактори	попит	фінансові ресурси	технічні фактори	інші фактори
Промисловість	B+C+D+E крім 35.14, 35.23)	20	29	-23	2	21	60	19	-7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	29	25	-53	-8	-27	92	38	1
Переробна промисловість підприємства з кількістю найманих працівників:	C	14	47	6	6	48	54	29	-19
до 49 осіб		9	44	-33	-8	97	50	-46	-1
від 50 до 249 осіб		32	36	17	-10	42	64	19	-2
від 250 до 499 осіб		48	37	14	3	44	45	19	14
500 осіб і більше		9	49	5	7	51	50	42	-39
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D (крім 35.14, 35.23)	22	-4	-48	5	26	44	-15	2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	53	48	40	-1	6	34	47	30
Основні промислові групи:									
Товари проміжного споживання (крім добувної промисловості та розроблення кар'єрів)		10	64	13	18	44	49	37	-36
Інвестиційні товари		15	23	20	-9	24	12	38	-11
Споживчі товари		33	35	2	-6	65	72	5	24
Харчова промисловість та виробництво напоїв		35	39	9	-2	69	69	10	47

Джерело: за даними Держкомстату України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

Держкомстатом України проводяться опитування керівників підприємств щодо інвестиційних очікувань у промисловості, результати яких відображено у табл. 1.

Значне зменшення обсягів промислового виробництва в Україні стало базою полеміки щодо необхідності дії в економічному середовищі країни результативно орієнтованої промислової політики. Але, необхідно констатувати відсутності в Україні й чіткої зрозумілої промислової політики, а саме, системи цілеспрямованих потужних економічно обґрунтованих заходів з боку держави, наслідком яких повинно бути зміцнення конкурентоспроможності українських товаровиробників на внутрішньому та зовнішніх ринках і потужне зростання на цій основі промислового виробництва в Україні. Саме промисловості належить значна роль у забезпеченні використання економічного потенціалу країни, стабільного ефективного функціонування, динамічного соціального розвитку. У загальній структурі промислового сектору країни вагому питому вагу все ще займає сектор машинобудування. На сучасному етапі вітчизняні машинобудівні підприємства України знаходяться в стадії ринкових перетворень, особливо це стосується системи їх капіталотворення. Найважливішими чинниками забезпечення їх високої ефективності виступає раціональність формування та використання основного капіталу. Втім, деструктивний та непослідовний характер реформування машинобудівних підприємств потребує якісніших та практично адекватних методологічних засад оцінки рівня ефективності його використання. Зазначене сприятиме об'єктивній оцінці ефективності його використання, безперервному пошуку найбільш раціональних і ефективних інструментів, форм і методів управління процесами капіталотворення вітчизняних підприємств [3].

Донецька та Луганська області впродовж багатьох років відігравали вагомий роль в економічному житті України. У цих областях був сформований потужний індустріально-аграрний господарський комплекс з перевагою в розвитку важкої промисловості (вугільна, металургійна, важке машинобудування, енергетична, хімічна галузі). Галузі спеціалізації мали міжрегіональне та міжнародне значення. Регіони площею 8,8 % території країни виробляли 25 % промислової й 8 % сільськогосподарської продукції, чверть загального експорту України. На негативну траєкторію розвитку Донбасу вказує збільшення у валовій продукції частки проміжного продукту та сировинної складової та скорочення частки продукції з високою доданою вартістю. Посилення сировинної орієнтації економіки регіону зменшує потребу в послугах науково-технічних кадрів, зростання екологічних ризиків. Сировинний характер розвитку підтримується державою через відсутність реалізації комплексної системної регіональної політики, повільну структурну трансформацію. Донецька та Луганська області – складний старопромисловий регіон, що потребує модернізації з метою формування сучасної економіки на основі інноваційної моделі розвитку, сталого розвитку територіальних громад, стимулювання підприємницької діяльності, зміцнення міжрегіональних зв'язків. В Донецькій області збереглися основні тенденції довоєнного розвитку і статус старопромислового регіону. Луганська область втратила ознаки старопромислового регіону і перетворилася на аграрно-індустріальний регіон. Відродження

економіки Донбасу має базуватися на реальній реіндустріалізації та постіндустріалізації, розвитку людського капіталу, формуванні сприятливого інвестиційного клімату [5].

На сході й півдні України, враховуючи повне знищення інфраструктури та зменшення людської популяції в разі для відновлення необхідно впроваджувати певні стимулюючі механізми. З одного боку, держава має безкоштовно відбудувати інфраструктуру (оптимальним було б здійснювати цей процес за рахунок грантів, спеціалізованих фондів і технічної допомоги), забезпечити безпеку і верховенство права, а також надати податково-митні стимули, особливо при заснуванні бізнесу в цих регіонах та його орієнтацію на сферу виробництва, високопродуктивну переробку і зайнятість місцевого населення. Співвідношення ризику та прибутковості вплине на прихід міжнародних інвесторів. Інституційно складним, але вкрай необхідним, є також поступове підвищення рівня оплати праці і продуктивності праці в Україні. Тільки зарплатами на рівні європейських країн, впровадженням сучасних технологій у виробництво, максимальною автоматизацією і комп'ютеризацією, що суттєво підвищує продуктивність і культуру виробництва – можна буде повернути найбільш активних і молодих українських біженців з Європи до нашої країни [4].

Відновлення зруйнованої міської інфраструктури потребує значних обсягів будівельних матеріалів, які можна виробляти з відходів промислового виробництва, зокрема доменних шлаків, що дозволить отримати як економію первинних ресурсів, так і знижуватиме навантаження на місцевий бюджет та сприятиме зайнятості. В період повоєнного відновлення економіки потреба в будівельних матеріалах значно зростає, оскільки в результаті бойових дій відбуваються значні пошкодження або руйнування виробничої, житлової, дорожньо-транспортної, комунальної, соціальної та рекреаційної інфраструктури міст. Інвестиції в переробку промислових відходів повинно бути враховано в програмах та проєктах відновлення промислового сектору економіки міст [6].

Дослідники О. Попов та С. Мехович [7] пропонують у якості активізаційного напрямку відродження регіональної промисловості концепцію міжгалузевих інжинірингових кластерів. Вони зазначають, що «у склад регіональних кластерів включають галузі, комплексні промислові кластери, окремі компанії, що пов'язані використанням загальних технологій, університети, дослідницькі інститути та виробничі системи тощо. Конкурентними перевагами таких кластерів є соціальний капітал та географічна близькість, а також історичні передумови розвитку регіонів. Для промислових та інжинірингових кластерів характерна технологічна спрямованість. Промисловий кластер являє собою функціональне угруповання компаній, які не детерміновані строго територіальними межами певних регіонів. Він може розташовуватись в окремому регіоні, і може охоплювати ряд регіонів і навіть країн. До них відносять міжгалузеві комплекси та полюси зросту, від яких кластери відрізняються високим рівнем інноваційної активності та гнучкістю спеціалізації, отримуючи вигоди зі спільного ринку праці. На етапі відродження економіки, а саме такий етап переживає промисловість України, такі кластери потребу-

ють цілеспрямованої підтримки держави. Суттєвою перевагою міжгалузевих інжинірингових кластерів є можливість системного забезпечення широкої кооперації приватного інвестиційного бізнесу із малими підприємствами, що додають гнучкості усьому технологічному ланцюгу» [7].

Запорукою успішного економічного відновлення України, у тому числі – промислового – є ефективна співпраця влади, бізнесу і міжнародних інвесторів, захист прав власників, верховенство права і жорстка боротьба із корупцією. Україна повинна відходити від сировинної структури економіки, що вже скомпрометувала себе, та натомість розвивати переробні галузі промисловості, а також індустріально-інноваційні сектори.

Дослідники Н. Мартинович та П. Лешенко [8] пропонують серед дієвих інструментів подолання зазначених проблем вважати застосування особливого економіко-правового режиму – розбудови територій пріоритетного розвитку, що сприяють створенню нових робочих місць, формуванню належного рівня та динаміки заробітної плати, доходів місцевих бюджетів, а зрештою – соціально-економічній стабільності та незалежності України. Це сприятиме інвестиційному забезпеченню регіонального економічного розвитку, оскільки дієве, універсальне методичне забезпечення розбудови ТПР надає можливість не тільки виявити проблеми та недоліки у процедурі залучення інвестицій, причин, що струмують цей процес, а також виявити ризики, що впливають на інвестиційну привабливість, що дозволяє скорегувати дії органів місцевої, державної влади тощо [8].

Основні українські виробничі об'єкти, такі як Металургійний комбінат «Азовсталь» в Маріуполі або Северодонецький хімічний завод «Азот» були зруйновані. Водночас багато інших підприємств усіх типів були пошкоджені внаслідок їх розташування у великих стратегічних містах або поблизу них. Таким чином, зусилля з повоєнної відбудови створюють унікальну можливість для підвищення виробничого потенціалу України та залучення іноземного капіталу до трансформації промислового сектора через розвиток сектору виробництва, «зелену» модернізацію та трансфер сучасних технологій. Очікується, що відбудова закладе основу для довгострокового зростання та сприятиме більш тісній інтеграції України у світову економіку. У нормативній площині відбудова промисловості України обов'язково призведе за собою трансформацію промислової моделі на принципах ефективного використання природних ресурсів та циркулярності (використання супутніх продуктів, викидів забруднюючих речовин, практик енергоефективності та управління відходами тощо). І зокрема через моделі Індустрії 4.0 із концентрацією ресурсів на індустріальних парках, які могли б досягти екологічної конкурентної переваги [9].

Залучення значних інвестицій для відновлення чи модернізації промислового сектора України за допомогою технологій і процесів Індустрії 4.0 перетворило б Україну на низько витратну декарбонізовану економіку з розвинутою промисловістю та з орієнтацією на ЄС. Індустрія 4.0 означає інтелектуальне об'єднання машин і процесів у промисловості за допомогою інформаційних та комунікаційних технологій. Інший варіант використання стосується виробництва енергії: «Індустрія 4.0» враховує потенційне виробництво

енергії на місці або за рахунок наявних відновлюваних джерел енергії, або за рахунок використання побічних продуктів для виробництва енергії (наприклад, тепла, виробленого в целюлозно-паперовій галузі). Що стосується масштабних руйнувань інфраструктури внаслідок війни, то створення сучасної промислової низьковуглецевої інфраструктури має бути ключовим пріоритетом підтримки, яку надає як український уряд, так і міжнародні донори та інвестори. Індустріальні парки є найкращою альтернативою для впровадження сучасних технологічних рішень, тоді як компанії можуть отримати конкурентну перевагу за рахунок фізичного обміну матеріалами, енергією та побічними продуктами, сприяючи таким чином інклюзивному та сталому розвитку. З цією метою уряд України навіть у воєнний час продовжує надавати значні державні стимули для розвитку індустріальних парків, зокрема звільнення від певних податків, повну або часткову компенсацію процентних ставок за кредитами, компенсацію за приєднання до інженерних мереж [9].

Аналітик Д. Шварц [10] зазначає, що наразі «майбутнє вітчизняної промисловості навряд чи бачиться позитивним. Є висока ймовірність, що деякі галузі взагалі щезнуть з економічної мапи України. І хоча майже вся українська промисловість у вигляді металургії, машинобудування і нафтохімії відноситься до третього та четвертого технологічних укладів і була створена за часів СРСР, проте вона виконувала ряд важливих функцій у вигляді створення робочих місць та залучення валютного виторгу від експорту. Зважаючи на це, уряду країни потрібно хоча б не ускладнювати життя тим підприємствам, які б'ються за своє існування. Потрібно вже зараз розробляти нову національну промислову політику, яка б передбачала розвиток сучасних галузей – біотехнологій, інформаційних технологій, «зеленої» енергетики. При цьому пріоритетним має стати саме фактор створення нових робочих місць, адже більшість українців, які втікали від війни за кордон, навряд чи повернуться, якщо держава сконцентрується лише на відбудові зруйнованої інфраструктури та пошкодженого житла. Крім того, потрібно знайти надійні джерела фінансування розвитку цих галузей» [10].

Старший економіст Центру економічної стратегії Д. Горюнов (цит. за [10]) зазначає, що «значна частина промисловості в більшості галузей та в більшості регіонів нікуди не ділась, проте для перезавантаження знадобиться оборотний капітал. І тут велику роль буде грати можливість залучити ці кошти у банківській системі та бажання власників підприємств. Крім того, через війну промислові підприємства можуть залишитись без ключових клієнтів або постачальників. Тому не всі ланцюжки доданої вартості зможуть відновитись. На думку експерта, у майбутньому центр промислового тяжіння України переміститься у західні регіони. Українська промисловість, яка орієнтувалась насамперед на пострадянський ринок, зовсім зникне, а деякі традиційні сектори будуть занепадати» [10]. Фактори, що матимуть вплив на прискорений розвиток переробної промисловості, відображено на рис. 1.

Науковця Л. Кузнєцова [11] підкреслює, що «уряд має вже зараз чітко визначити яка Україна постане у повоєнному відновленні: чи буде наша країна відновлювати свою сировинно-аграрного типу економіку або ж почне будувати економіку, що базуватиметься на

новому технологічному укладі, економіку знань та технологій, економіку, яка відіграватиме достойну роль у новому постпандемічному світі. Не викликає сумніву, що забезпечення національної безпеки та успішного розвитку вимагає останнього шляху – післявоєнна динаміка розвитку української економіки, і насамперед основних видів економічної діяльності України, має формуватися під впливом тенденцій розвитку світової економіки. При цьому визначальними факторами при розробці стратегії та конкретних сценаріїв відновлення та повоєнного розвитку економіки України є обсяги завданих руйнувань критичної, виробничої, транспортної, соціальної інфраструктури та ступінь терміновості завдань по відновленню» [11].

При цьому «траєкторія розвитку промисловості акцентована на середньострокову перспективу: значну частину пошкоджених активів промислових підприємств становлять металургійні комплекси Донецької області та інші підприємства важкої промисловості Півдня України, відновлення яких є довготривалим завданням. Проте серед постраждалих промислових підприємств є такі, продукція необхідна для відновлення зруйнованої критичної інфраструктури, забезпечення життєдіяльності населення та обороноздатності ВСУ. Відновлення роботи цих промислових підприємств має здійснюватися не чекаючи завершення воєнних дій» [11].

Зруйновано або сильно пошкоджено Лисичанський та Кременчуцький НПЗ, багато підприємств або цехів підприємств Харкова, Києва, Чернігова, Миколаєва, Сум, Охтирки та інших. Щоб уникнути знищення або захоплення, понад півтори тисячі підприємств намагаються вивезти обладнання та працівників якомога далі від фронту, в центральні та західні регіони України. Відбувається деіндустріалізація міст і регіонів, які визначали промисловий потенціал України, що суттєво впливає та впливатиме в майбутньому на розміщення продуктивних сил на території України й визначатиме можливості повернення чи неповернення людей у ці промислові міста та регіони. Тому слід здійснювати кроки, які б мінімізували негативний вплив цих викликів на існування та розвиток держави [12].

У державній промисловій політиці та стратегії регіонального розвитку необхідно планувати як відновлення уражених територій, так і створення умов для якомога швидшого повернення в Україну біженців, повернення в місця постійного проживання значної частини вимушених переселенців, відновлення місцевої, регіональної та національної економіки. Усе це вимагає по-новому оцінити чинні планувальні документи, зокрема Державну стратегію регіонального розвитку (ДСРР-2027), переглянути наші нові обмеження, спричинені війною, й нові можливості від набуття статусу кандидата на членство у ЄС та підготувати реалістичні, але водночас амбітні плани відновлення та розвитку країни.

Для розвитку регіонів, які найбільше постраждали від воєнних дій і знаходяться в межах Східного макро-регіону, особливу підтримку варто надавати мікробізнесу домогосподарств, малому та середньому підприємству. При цьому важливо, аби плани відновлення регіонів та уражених територій не розглядалися окремо від загального планування розвитку регіонів і територіальних громад [12]. Перспективні стратегічні вектори

Рис. 1. Фактори прискореного розвитку переробної промисловості

Джерело: розроблено автором

перезавантаження промислово-економічного розвитку національної економіки відображено на рис. 2.

Цікавою є думка А. Ткачука про те, що «одним із важливих чинників територіальної згуртованості України є міцний каркас головних міст: Київ – північ, Львів – захід, Харків – схід, Дніпро – центр, Одеса – південь. Відновлення уражених територій має відбуватися на основі розуміння реальних можливостей щодо повернення населення, яке залишило ці території. Мають бути максимально замкнені технологічні ланцюжки виробництва готової оборонної продукції на базі українських підприємств та кооперації з підприємствами країн-союзників. Відбудова промисловості має відбуватись з урахуванням посилення її стійкості до ракетних ударів – мережі менших підприємств у кооперації як альтернатива великим, універсалізація проектних рішень для взаємозамінності окремих елементів машин, механізмів, устаткування, особливо для оборонних потреб» [12].

Колектив науковців [13] звертає увагу на те, що «проведення технологічного реінжинірингу виробничої основи базових промислових підприємств машинобудування за умови створення програми їх всебічної державної підтримки та інвестиційного забезпечення вже найближчим часом може забезпечити інноваційно-технологічний прорив не лише у цій галузі, а й в інших суміжних та пріоритетних для економіки України галузях. Від інвестиційної політики та розміру зовнішніх та внутрішніх інвестицій залежить промислова політика інноваційних перетворень. Попри тривалість військового конфлікту на Україні, як керівництвом України, так і лідерами країн ЄС та США неодноразово наголошувалась рішучість у відродженні зруйнованих та діючих підприємств після закінчення військових дій. На думку авторів, головні проблеми в економіці України та, зокрема, на підприємствах машинобудування не обмежуються лише бізнес-процесами, а скоріше лежать у площині принципів формування та функціонування сучасних технологічних процесів. Розв'язання проблеми прискорення розвитку нових виробництв слід шукати у комплексному використанні методології проведення інновацій. Відповідно до цього технологічний реінжиніринг слід розглядати як ефективний механізм санації проблемних підприємств на основі радикальної зміни використовуваних технологій» [13].

Рис. 2. Стратегічні вектори переавантаження промислово-економічного розвитку національної економіки

Джерело: розроблено автором

Висновки з проведеного дослідження. У межах повоєнного відновлення Україні доведеться відбудувати деякі промислові підприємства та навіть цілі міста практично з нуля. Важливо, щоб ця відбудова не була сліпим відтворенням зруйнованого. Програма реконструкції повинна скеровуватися й на відновлення промислового виробництва із масовим впровадженням нових технологій. Просування за цим напрямком, своєю чергою, вимагатиме наявності дешевих кредитів для реструктуризації діючих чи зруйнованих промислових підприємств. Програма післявоєнної реконструкції для України мала б передбачати застосування спеціальних інструментів відновлення і модернізації промисловості, як ключової сфери для генерування потоку доходів і збільшення зайнятості населення. Актуальною для впровадження може бути концепція smart-спеціалізації, яка має економічне підґрунтя з

фокусом на регіони через виокремлення чинників, що можуть впливати на економічні, наукові, та технологічні спеціалізації в рамках регіональної політики або в рамках їхнього впливу на механізм продуктивності, конкурентоспроможності та економічного зростання. З позицій регіонального аспекту відбудови варто згадати про радянську практику будувати міста навколо промислового об'єкта, але після занепаду фабрики чи заводу місто ставало безлюдним (наприклад, Орбіта, Цукроварів, Степногірськ, Теплодар тощо), та зазначити, що наразі промислова політика повоєнного відродження має відійти від такої парадигми. Також для країни, що відбудовується після війни, важливі моніторинг та контроль фінансових потоків, спрямованих на розвиток промисловості, аби уникнути зосередження коштів в руках однієї корпорації чи фірми, що дбати-муть тільки про власні прибутки.

Список використаних джерел:

1. Ішук С. О., Созанський Л. Й. Методичний підхід до комплексного оцінювання функціонування промислового сектору економіки на мезорівні. *Регіональна економіка*. 2022. № 1. С. 62–71. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-1-6>
2. Скрипниченко М. І. Макроекономічні оцінки і прогнози повоєнного відновлення економіки України. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 29–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.029>
3. Єпіфанова І.М. Теоретико-методологічні засади оцінки ефективності використання основного капіталу машинобудівних підприємств. *Економіка: реалії часу*. 2021. № 4(56). С. 47–53. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6536718>
4. Редзюк Є.В. Оптимальні підходи для розвитку вітчизняного підприємництва у воєнний і поствоєнний періоди. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку* : Зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конференції. Київ : КНЕУ, 2022. С. 372–375. URL: <https://tinyurl.com/4br2nup8>

5. Ситник Л.С. Особливості розвитку і напрями відродження старопромислових регіонів Східної України. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2(46). С. 24–31. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.3>
6. Мельникова М. Промисловий симбіоз в умовах повоєнного відновлення економіки міста. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-106>
7. Попов О., Мехович С. Особливості управління впровадженням регіональних інноваційних перетворень. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2022. № 5-6(171-172). С. 59–71. DOI: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2022.05.05>
8. Мартинович Н., Лешенко П. Розбудова територій пріоритетного розвитку: методичний концепт. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-36>
9. Передумови повоєнної відбудови української промисловості. 21 жовтня 2022 р. Офіційний сайт урядового офісу із залучення та підтримки інвестицій. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/21-10-22>
10. Шварц Д. На межі існування: як війна змінює український промисловий сектор. 03 серпня 2022 р. Інформаційне агентство Уніан. Офіційний сайт. URL: <https://tinyurl.com/3shebmb4>
11. Кузнєцова Л. Траєкторії розвитку основних видів економічної діяльності України у повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-57>
12. Ткачук А. Відновлення України. Регіональний аспект. Офіційний сайт громадської спілки «Реанімаційний пакет реформ». 2022. URL: <https://rpr.org.ua/news/vidnovlennia-ukrainy-rehionalnyy-aspekt>
13. Попов О.В., Фадєєв В.А., Мехович С.А. Технологічний реінжиніринг виробничої інфраструктури промислових підприємств та сучасна інвестиційна політика в Україні. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2022. № 1-2(167-168). С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2022.01.03>

References:

1. Yishchuk S. O., Sozanskyu L. Y. (2022). Metodichnyy pidkhid do kompleksnoho otsynuvannya funkcionuvannya promyslovoho sektoru ekonomiky na mezorivni [Methodical approach to a comprehensive assessment of the functioning of the industrial sector of economy in mesor]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1, pp. 62–71. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-1-6>
2. Skrupnychenko M. Yi. (2022) Makroekonomichni otsinky i prohnozy povoiennoho vidnovlennya ekonomiky Ukrainy [Macroeconomic estimates and forecasts of post-war restoration of Ukraine's economy]. *Ekonomichna teoriya*, no. 2, pp. 29–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.029>
3. Yiepyfanova Yi. M. (2021) Teoretyko-metodolohichni zasady otsinky efektyvnosti vykorystannya osnovnoho kapitalu mashynobudivnykh pidpriemstv [Theoretical and methodological principles of estimation of efficiency of use of fixed capital of machine-building enterprises]. *Ekonomika: realiyi chasu*, no. 4(56), pp. 47–53. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6536718>
4. Redzyuk Ie. V. (2022) Optymalni pidkhody dlya rozvytku vitchyznyanoho pidpriemnytstva u voiennoyi i postvoiennoyi periody [Optimal approaches for the development of domestic entrepreneurship in military and long-term periods]. *Innovatsiynne pidpriemnytstvo: stan ta perspektyvy rozvytku. Zb. materialiv II Vseukr. nauk.-prakt. konferentsiyi*. Kyiv: KNEU, pp. 372–375. Available at: <https://tinyurl.com/4br2nup8> (accessed 15 December 2022).
5. Sytnyk L. S. (2022) Osoblyvosti rozvytku i napryamy vidrodzhennya staropromyslovykh rehioniv Skhidnoyi Ukrainy [Features of development and directions of revival of the old industrial regions of Eastern Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*, no. 2(46), pp. 24–31. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.3>
6. Melnykova M. (2022) Promyslovyi symbioz v umovakh povoiennoho vidnovlennya ekonomiky mista [Industrial Symbiosis in conditions of post-war restoration of the city's economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-106>
7. Popov O., Mekhovych S. (2022) Osoblyvosti upravlinnya vprovadzhenyam rehionalnykh innovatsiynnykh peretvoren [Features of management of the introduction of regional innovative transformations]. *Enerhozberezhennya. Enerhetyka. Enerhoaudyt*, no. 5-6(171-172), pp. 59–71. DOI: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2022.05.05>
8. Martynovych N., Leshenko P. (2022) Rozbudova terytoriy priorytetnoho rozvytku: metodichnyy kontsept [Developing priority development areas: Methodical concept]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-36>
9. Peredumovy povoiennoyi vidbudovy ukrayinskoyi promyslovosti (2022) [Prerequisites for post-war reconstruction of the Ukrainian industry]. Ofitsiyniy sait uryadovoho ofisu iz zaluchennya ta pidtrymky investytsiy. 21 October 2022. Available at: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/21-10-22> (accessed 18 December 2022).
10. Shvarts D. (2022) Na mezhi isnuvannya: yak viyna zminyuie ukrayinskyy promyslovyi sektor. 03 August 2022 [On the verge of existence: how the war changes the Ukrainian industrial sector. 03 August 2022]. Available at: <https://tinyurl.com/3shebmb4> (accessed 18 December 2022).
11. Kuznietsova L. (2022) Traiektoriyi rozvytku osnovnykh vydiv ekonomichnoyi diyalnosti Ukrainy u povoiennoyi periody [Trajectories of development of the main types of economic activity of Ukraine in the post-war period]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-57>
12. Tkachuk A. (2022) Vidnovlennya Ukrainy. Rehionalnyy aspekt [Restoration of Ukraine. Regional aspect]. Available at: <https://rpr.org.ua/news/vidnovlennia-ukrainy-rehionalnyy-aspekt> (accessed 18 December 2022).
13. Popov O. V., Fadiiev V. A., Mekhovych S. A. (2022) Tekhnolohichnyy reinzhynirynh vyrobnychoyi infrastruktury promyslovykh pidpriemstv ta suchasna investytsiyna polityka v Ukraini [Technological reengineering of industrial enterprise production infrastructure and modern investment policy in Ukraine]. *Enerhozberezhennya. Enerhetyka. Enerhoaudyt*, no. 1-2(167-168), pp. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2022.01.03>